

Kommunal- og moderniseringsdepartementet
postmottak@kmd.dep.no

Oslo, 10.0.2019

Hørings svar – Forslag til gjennomføring av EUs nye regler om universell utforming av IKT

HLF er Norges største organisasjon for mennesker med funksjonsnedsettelse med 66 000 medlemmer. 14,5 % av Norges befolkning over 20 år¹ har en hørselshemming som påvirker hverdagen, som sosial isolasjon og frafall fra utdanning og arbeidsliv. En del av disse har behov for omfattende rehabilitering, mens andre trenger tilrettelegging, hjelpemidler og kunnskap i å mestre sin hverdag. Gruppen av hørselshemmede er mangfoldig og stadig flere rammes av hørselsnedsettelse. Anslag viser at det i 2020 vil være om lag en million nordmenn som vil ha en hørselsutfordring.²

HLF takker for muligheten til å komme med våre innspill til forslag til gjennomføring av EUs nye regler om universell utforming av IKT.

HLFs hovedpunkter:

- HLF mener at lovendringene må harmonisere med FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) og FNs anbefalinger.
- HLF støtter modell 2, altså ikke departementets forslag.
- HLF mener unntaket fra 1.2.4 i WCAG om teksting på direktesendte tidsbaserte medier må oppheves.
- HLF mener at intranett- og ekstranettløsninger må inkludere arkiv- og saksbehandlersystemer.
- HLF ber om økning av bevilgningen til tilsynsorganet for universell utforming av IKT slik at de kan gjennomføre flere kontroller.

Valg av modell

HLF går inn for modell 2, der hele offentlig og privat sektor er omfattet av lovendringene. Vi støtter ikke departementets valg av modell 2b, om at de nye kravene som følge av webdirektivet kun skal gjelde for offentlig sektor og privat sektor med flere enn 50 ansatte. En stor andel av norske bedrifter er under 50 ansatte. En av kommentarene i Norges høring i FNs CRPD-komite slår fast at universell utforming må gjelde på arbeidsplasser. Videre stiller Arbeidsmiljøloven krav til tilgjengelighet, noe som ikke er vurdert i høringsdokumentet.

Når store samfunnsaktører stiller krav om universelt utformede IKT-løsninger vil det bidra til generell økning av kompetanse blant utviklere. Det vil bli enklere å innhente rett kompetanse også for andre aktører slik at kravene om universell utforming innfris. HLF vil understreke at det ikke er betydelige ekstra kostnader knyttet til utvikling av å sikre universelt utformede IKT-løsninger, så lenge dette er inkludert fra starten. Derimot kan det koste betydelig dersom IKT-løsningen må endres i etterkant.

Må fjerne unntak fra 1.2.4 i WCAG om teksting på direktesendte tidsbaserte medier

HLF mener at det siden 2009 har vært et diskriminerende unntak for krav til direkteteksting ved universell utforming av IKT. Kringkastingsloven har også mange unntak, både med hensyn til krav til teksting i visse tidsrom på døgnet, og til kanaler som store deler av befolkningen ser på.

¹ Engdahl B, Tambs K, Borchgrevink HM, Hoffman HJ. Screened and unscreened hearing threshold levels for the adult population: Results from the Nord-Trøndelag Hearing Loss Study. Int J Audiol. 2005; 44, 213-230.
http://www.fhi.no/eway/default.aspx?pid=239&trg=Content_6496&Main_6157=6263:0:25,6102&MainContent_6263=6496:0:25,6109&Content_6496=6178:50246:25,6109:0:6562:14::0:0

² Hearing impairment among adults (HIA). Oslo: Senter for medisinsk metodevurdering, Sintef – a report of a joint project, 2001

Norge legger seg på EUs tolking av CRPD, fremfor å gjøre en egen tolking av kravene i CRPD opp mot norske forhold. HLF mener at det blir feil. Når det gjelder direkteteksting, eller bruk av ulike former for talegjenkjenningsteknologi, vil det være store forskjeller fra land til land med hensyn til tilgang på teknologi og språkbank på hvert enkelt språk. Norge har et selvstendig ansvar jf. CRPD i å utrede norske forhold, og adgang til teknologi på vårt eget lands språk. Resultatet av å unnta krav i WCAG jf. 1.2.4 er at personer som trenger tale til tekst i direktesendinger, deriblant hørselshemmede, opplever å stå utenfor samfunnsdebatten. Frihet til å ytre seg, utvikle egne meninger og identitet i sanntid, samtidig med andre, er ikke likestilt.

I 2009 var det ikke «mulig» å stille krav i Norge. Det ble ansett å være så urimelig å stille krav om tale til tekst på grunn av tekniske forhold og mangel på nasjonal språkbank. Lovgiver anså ikke adgangen til uforholdsmessig byrde som godt nok for å beskytte pliktsubjektene, resultatet var at de lot være å stille krav ved å innføre et unntak av 1.2.4 i WCAG.

I juli 2017 ble TUVA fra MAX Manus lansert. Et hjelpemiddel som regjeringen, ved Arbeids- og sosialdepartementet, har finansiert og bestilt. Regjeringen så at utviklingen av denne programvaren ville være til nytte for mange brukergrupper, deriblant hørselshemmede fordi det var tenkt at programvaren skulle brukes til å tekste på tv³. I regjeringens brev til EFTA Surveillance Authority (ESA) skriver regjeringen videre:

The aim of the Ministry is to make the possibilities that come with speech recognition available inn Norwegian, for the general public, people with disabilities and the educational and business sectors⁴.

Rettighetene til talegjenkjenningsteknologien ble ikke sikret da man i 2015 tildelte midler. Arbeids- og sosialdepartementet valgte å delfinansiere fremfor å fullfinansiere, og sikre seg rettigheter til TUVA. I dag tildeles TUVA som hjelpemiddel på søknad med en høy lisens per bruker. Teknologien for å kunne fjerne unntaket i 1.2.4 er der, men kostnaden ved å sikre fri lisens er ikke prioritert. Det kostet 13 millioner å utvikle TUVA⁵, for 26 millioner ville Norge hatt rettighetene selv. HLF mener dette beløpet ikke er større enn at det er rimelig å forvente at norske myndigheter tar i bruk teknologien, gjør den tilgjengelig for potensielle brukere uten forholdsmessige høye kostnader. Siden teknologien er utviklet med statlige midler må den også tilbys brukere og ulike samfunnsområder. Regjeringen må benytte friske midler over statsbudsjett, i ny handlingsplan for universell utforming, eller til å frikjøpe lisens til bruk for alle. Regjeringen må videreutvikle denne teknologien og satse videre slik at ambisjonene fra 2015 blir realisert.

For HLF er det en stor mangel ved utredningen fra Vista at man ikke har vurdert frikjøp av lisens, samt bruk av eksisterende utviklet talegjenkjenningsteknologi. Den teknologiske utviklingen har kommet langt nok til at man kan stille lovkrav til tekst til tale for en lav kostnad.

TUVA ble lansert i 2017, samtidig skjenne en rask utvikling av ny talegjenkjenningsteknologi for engelsk tale. Regjeringen reviderte diskrimineringslovverket i 2017. Til tross for kjennskap til at teknologiske løsninger var underveis, valgte man å beskytte pliktsubjektene for lovkrav ved å unnta 1.2.4 og krav til direktesendte tidsbaserte medier. Nå tvinger web-direktivet frem nye regler. HLF synes det er bra at regjeringen stiller strengere krav enn EU, når det gjelder

³ <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/tildeling-av-midler-til-utvikling-av-talegjenkjenning-pa-norsk/id2466065/>

⁴ https://www.regjeringen.no/globalassets/departementene/asd/dokumenter/2015/forenklet_melding_til_esa.pdf

⁵ https://www.bufdir.no/Uu/Framdrift_handlingsplan_for_universell_utforming/

krav til universell utforming av IKT også for det private. Siden teknologien foreligger mener HLF regjeringen må oppheve unntaket til 1.2.4.

HLF vil også for ordens skyld minne om at store summer benyttes til å sikre hørselshemmede rett til skriveolk. Bruk av tale til tekst- teknologi sammen med skriveolker kunne utnyttet og maksimert adgangen til god skriveolk for flere. Flere grupper enn hørselshemmede som også har nytte av skriveolk ville kunne mottatt denne tjenesten, noe som ville sikret universell utforming av informasjon for alle. NAV skal i disse dager utlyse på anbud ny avtale om leveranse av utstyr til billedtolktjeneste. Kostnadene blir svært høye da det ikke finnes leverandører som kan benytte teknologien som finnes på grunn av manglende rettigheter. Dette igjen gjør at retten til individuelle hjelpemidler og tolketjenester blir unødvendig dyrt for Norge å finansiere over folketrygden. Det får store kostnader for Norge at teknologien ikke er universelt utformet.

Den teknologiske utviklingen skjer raskt. Det er synd at vi med dette lovforslaget vil være nødt til å endre lovverket for å kunne sikre likestilt adgang til informasjon for alle. Ved å fjerne unntaket ville vi kunne bruke uforholdsmessig byrde i kravene til universell utforming av IKT, frem til kvalitet på teknologien er på plass.

Kravet om at videoer som skal tekstes etterskuddsvis gjør at hørselshemmede er nødt til å vente 5-7 dager før de får tilgang til informasjon som andre får direkte tilgang til. HLF mener dette er brudd på CRPD, og gjør at lovforslaget ikke går langt nok i å oppfylle Norges forpliktelser. CRPD, Art. 9 stiller krav til universell utforming av informasjon.

Intranett- og ekstranettløsninger

HLF mener at intranett- og ekstranettløsninger må inkludere arkiv- og saksbehandlersystemer. Av høringsnotatet fremgår det at EUs webdirektiv utgjør et minstenivå. Vi mener at norske myndigheter bør legge seg på den danske fortolkningen, som inkluderer arkiv- og saksbehandlersystemer i intranett på en arbeidsplass. Vi mener videre at departementets valg om å tolke direktivet så snevert som mulig ikke er i tråd med FNs konvensjon for personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD).

Styrking av Difi

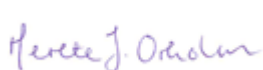
Difi har dokumentert at arbeidet med universell utforming av IKT går for sakte fremover. Videre er det vanskelig å klage på manglende universell utforming. Siden IKT-forskriftens virkeområde er utvidet til også å gjelde opplærings- og utdanningssektoren er behovet for tilsyn enda større.

I Jeløya-plattformen understreker regjeringen at den ønsker å prioritere universell utforming av IKT-løsninger. Tilsynsorganet er trolig det viktigste bidraget til å sørge for at kravene oppfylles og at flere IKT-løsninger blir universelt utformet. HLF mener at tilsynsorganet for universell utforming av IKT må sikres midler til å gjennomføre flere kontroller i tiden fremover.

HLF ønsker lykke til med det videre arbeidet. Ved spørsmål eller ytterligere informasjon, kontakt interessepolitisk rådgiver Marte Oppedal Vale på vale@hlf.no eller 99715635.

Med vennlig hilsen

HLF Hørselshemmedes Landsforbund

Merete J. Orholm
Politisk sjef

Marte Oppedal Vale
Interessepolitisk seniorrådgiver

